

چند نکته نگارشی

۱

چه عواملی باعث عدم شکل‌گیری باورهای صحیح اجتماعی می‌شوند؟

از جمله نکاتی که به کژتابی در کلام منجر می‌شود، کاربرد نادرست کلمه‌ها یا عبارتهایی است که به شکلی قراردادی و کلیشه‌ای در زبان رواج یافته‌اند. یکی از این کلمه‌ها «عدم» است که از بام تا شام آن را در ترکیب با کلمه‌های بسیاری در گفته‌ها و نوشته‌های مختلف می‌یابیم و در بسیاری موارد هم کاربرد آن نادرست یا دست‌کم نازیباست. در جملهٔ بالا «باعث عدم شکل‌گیری» یعنی «مانع شکل‌گیری». به بیان دیگر، آنچه باعث شکل نگرفتن چیزی می‌شود، در واقع مانع شکل گرفتن آن است. به این ترتیب، صورت درست جملهٔ بالا این است:

چه عواملی مانع شکل‌گیری باورهای صحیح اجتماعی می‌شوند؟

۳

اولاً، دوماً، سوماً، چهارماً...

کاربرد این کلمه‌ها، که ترکیب عددهای ترتیبی فارسی با تنوین عربی هستند، توصیه نمی‌شود. به جای آن‌ها می‌توانید از کلمه‌های اول اینکه، دوم اینکه، سوم اینکه،... یا اول، دوم، سوم،... استفاده کنید. در مواردی که به سبب بافت خاص گفتار یا نوشتار یا سلیقهٔ شخصی اصراری بر کاربرد این واژه‌ها دارید، صورت عربی آن‌ها را به کار ببرید: اولاً، ثانیاً، ثالثاً و... البته همواره کاربرد صورت فارسی توصیه می‌شود.

۴

نهایتاً، نتیجتاً، الزاماً، خصوصاً، شفاهاً، کتباً

این کلمه‌های تنوین دار «قید» هستند و صورت فارسی شدهٔ آن‌ها به ترتیب، در نهایت، در نتیجه، بنا به الزام، به خصوص، به طور شفاهی، و به طور کتبی است. بهتر است تا حد امکان از صورت‌های فارسی شدهٔ کلمه‌ها استفاده کنید.

۵

نگارنده چند روزی به بررسی این موضوع پرداختم.

در این جمله، نویسنده (فاعل) طبق نوعی سنت نگارشی و برای به کار نبردن کلمهٔ «من» خود را سوم شخص مفرد در نظر گرفته اما فعل را به صورت اول شخص مفرد آورده است. در این گونه موارد، لازم است فعل هم به سیاق فاعل، به صیغهٔ سوم شخص مفرد بیاید:

نگارنده چند روزی به بررسی این موضوع پرداخت.

۲

سنگ حجرالاسود، رود سفیدرود، تختهٔ وایت‌برد و...

حتماً شما هم بارها با این نمونه‌ها برخورد کرده و شنیده‌اید که حشو دارند؛ یعنی کلمه‌ای در آن‌ها زاید است و باید حذف شود. برای مثال، در ترکیب عربی حجرالاسود، «حجر» به معنای سنگ و «اسود» به معنای سیاه (تر) است اما در مثال بالا «حجرالاسود» اسم خاص و مضاف‌الیه و «سنگ» مضاف آن در نظر گرفته شده است. به این ترتیب، کلمهٔ سنگ در این ترکیب دو بار آمده است (بار دوم به شکل حجر) و طبعاً، سنگ اول باید حذف شود. به همین قیاس، در ترکیب‌های «رود سفیدرود» و «تختهٔ وایت‌برد» هم کلمه‌های «رودخانه» و «تخته» حشو به حساب می‌آیند و باید حذف شوند.